

توسعه گزارشگری با کیفیت

گفتگو با

آقای دکتر علی رحمانی

عضو هیئت علمی دانشگاه الزهراء

سایت

جناب عالی نخستین مدیرعامل بورس اوراق بهادار تهران بودید و در توسعه آن سازمان سهم زیادی داشتید. با اشرافی که شما به موضوع بازار سرمایه دارید، در ابتدای گفتگو به این پرسش مهم که ذهن ذینفعان و تصمیم‌گیران بازار سرمایه را به خود مشغول کرده است، بپردازید که گزارشگری مالی چه نقش و سهمی در اقتصاد کشور و تصمیم‌گیریهای اقتصادی سرمایه‌گذاران دارد؟ توسعه آن چقدر اهمیت دارد؟

دکتر رحمانی

گزارشگری مالی نقش به‌سزایی در انسجام‌بخشی به بازارهای مختلف دارد. در بازار پول، اساس نظارت بانک مرکزی بر گزارشهای مالی بانکها است که در چند سال اخیر اهمیت بیشتری یافته است. در بازار اعتبارات شرکتی نیز گزارشهای مالی اهمیت زیادی یافته است. کارکرد کارا و منصفانه بازار سرمایه به‌شدت به گزارشگری مالی وابسته است و سرمایه‌گذاران، حتی گروهی که به‌عنوان چارتیست^۱ تلقی می‌شوند، نیز بی‌نیاز از اطلاعات مالی نیستند و اساس کار بنیادگراها^۲ هم صورتهای مالی است. رسواییهای اخیر در بازار سرمایه و بازار پول، اهمیت گزارشگری مالی درست و خوب را دوچندان کرده است. دکتر سیف رئیس بانک مرکزی، در جشن پنجاه‌سالگی بازار سرمایه بخش عمده سخنرانی خود را به همین موضوع اختصاص داد. برای اولین بار از ایشان اصطلاح «حسابداری

ایکس بی آر ال در همه جا کاربرد دارد در بسیاری از کشورها بانک مرکزی شروع کننده بوده است و در تعدادی دیگر بازار سرمایه

دکتر رحمانی

استفاده از فناوری در گزارشگری مالی طی دو دهه اخیر توسعه چشمگیری داشته است، اما هنوز تا جایگاه مطلوب فاصله زیادی دارد. بازار سرمایه در این خصوص سرمایه‌گذاران را در خور توجهی انجام داده است که نمود آن را در کدال و ایکس بی آر ال (XBRL) می‌توان دید. ناشران بورسی نیز سرمایه‌گذاران را با استفاده از فناوریهای پیشرفته‌ای همچون اس‌ای‌پی^۳ (SAP) را به خدمت گرفته‌اند.

سازمان

استفاده از فناوری ایکس بی آر ال برای توسعه گزارشگری مالی الکترونیک، چندین سال است که در کشورهای جهان رونق پیدا کرده است. آیا زمینه و شرایط برای توسعه آن در ایران نیز وجود دارد؟

دکتر رحمانی

به نظر من در حوزه ایکس بی آر ال توفیق درخور توجهی نداشتیم. سازمان بورس و اوراق بهادار بودجه‌ای را به این مهم اختصاص داد. حتی ما به عنوان بخش خصوصی، شرکت پارس ایکس بی آر ال را ثبت و محصولات خوبی را فراهم نموده و شرکای هندی مناسبی را پیدا کردیم. با هافمن که مبدع ایکس بی آر ال است، برای بخش تحقیق

بد» را شنیدم. ایشان تقاضای حسابداری خوب و باکیفیت و توقف حسابداری بد را داشتند و از حسابداران و حسابرسان درستکار، جلوگیری از حسابداری بد را درخواست کردند.

توسعه گزارشگری و به‌ویژه گزارشگری باکیفیت، در کانون توجه دولتمردان، ناظران، مقررات‌گذاران، سرمایه‌گذاران (داخلی و خارجی) و اعتباردهندگان قرار گرفته است. امروز بحث این است که استفاده از استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی (IFRSs) منجر به گزارشگری مالی باکیفیت و کامل خواهد شد. تردید ندارم که گزارشگری مالی باکیفیت برای کاهش هزینه‌های معامله‌ها، افزایش اعتماد، کارکرد بهتر بازارها، اعمال کنترل و نظارت، و روابط قراردادی بهتر ضرورت دارد. بحث گزارشگری حتی در بخش عمومی نیز اهمیت زیادی یافته است. ما در همه بخشهای خصوصی، پولی، بانکی، بازار سرمایه و بخش عمومی به تغییر نظام حسابداری فعلی و مهاجرت به نظام مدرن، به‌روز و باکیفیت جهانی نیاز داریم.

در دوره‌ای که در بورس حضور داشتیم، بخش زیادی از وقت من صرف آماده‌سازی شرکت‌های دولتی برای پذیرش در بورس شد و اتفاقاً عمده تمرکز، بر گزارش‌های مالی این شرکتها بود. تصور فرمایید که یک شرکت را به دلیل نبود انعکاس تعهدهای بازنشستگی در صورت‌های مالی، و شرکت دیگری را به دلیل نبود انعکاس مناسب داراییهای نامشهود مرتبط با نرم‌افزارها در صورت‌های مالی، در بورس نپذیرفتیم؛ با وجود اینکه حسابرس هم برای این دو نقیصه بزرگ اظهارنظری نکرده بود، چون استاندارد حسابداری خاصی وجود نداشت. بانکهای ملت، تجارت و صادرات برای ورود به بورس، مدتهای طولانی را برای اندازه‌گیری و ثبت تعهدها، بازنشستگی کارکنان، اصلاح نظام ذخیره‌گیری تسهیلات، اصلاح نظام دارایی ثابت و محاسبه استهلاک و نیز شناسایی درآمد صرف کردند. در مورد شرکت‌های دیگر هم نمونه‌های فراوانی وجود دارد که خارج از حوصله این گفتگو است.

سازمان

با استفاده از فناوری، ممکن است ویژگیهای کیفی اطلاعات را به میزان زیادی ارتقا داد؛ البته به‌کارگیری فناوری هزینه دارد و باید توجیه داشته باشد. آیا اقتصاد و بازار سرمایه ما به اطلاعات باکیفیت بالاتر (به‌موقع‌تر، مربوط‌تر و دقیق‌تر)، نیاز دارد؟ و آیا حاضر است بهای آن را بپردازد؟

و توسعه توافق کردیم. البته ایده‌های هافمن که در مورد نسل جدیدی از گزارشگری مالی الکترونیک است، هنوز عملیاتی نشده است؛ اما تقاضا از سمت شرکتها وجود ندارد. به نظر می‌رسد که توسعه ایکس‌بی‌آرال نیازمند حمایت قانونی است که البته در امریکا هم کمیسیون بورس و اوراق بهادار (SEC)، شرکتها را ملزم به به‌کارگیری ایکس‌بی‌آرال کرد.

سازگار

توسعه فناوری ایکس‌بی‌آرال در ایران چه مقدمات و الزامهایی دارد؟ آیا به سرمایه‌گذاری سنگین نیاز دارد؟ معرفی، آموزش و استقرار آن چگونه و به‌وسیله چه کسانی باید انجام شود؟

دکتر رحمانی

این پرسش پیچیده است. ایکس‌بی‌آرال در همه جا کاربرد دارد. در بسیاری از کشورها، بانک مرکزی شروع‌کننده بوده است و در تعدادی دیگر بازار سرمایه. در تعدادی، دولت برای گزارشگری بخش عمومی و نیز بحث مالیات از این فناوری استفاده کرده است. مقیاس کوچک بازار ایران در حال حاضر توجیه‌کننده سرمایه‌گذاری سنگین نیست و شاید بهتر باشد با شریک خارجی صاحب فناوری این کار را پیش برد.

سازگار

به نظر می‌رسد پیچیده‌ترین بخش فنی فناوری ایکس‌بی‌آرال، ساخت دانشنامه است. آیا دانش فنی لازم برای ساخت دانشنامه در ایران وجود دارد؟ مراجع نظارتی که می‌خواهند از واحدهای گزارشگر، اطلاعات دریافت کنند، چگونه ممکن است برای چارچوب گزارشگری مورد نظر خود، دانشنامه ایجاد کنند؟

دکتر رحمانی

به‌نظرم این دانش فنی وجود دارد. ما به یک عزم ملی و اراده سیاسی نیاز داریم که در حال حاضر وجود ندارد.

سازگار

بانکها، بیمه‌ها و واحدهای بزرگ، ملزم به تهیه صورتهای مالی بر مبنای استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی شده‌اند. فناوری ایکس‌بی‌آرال چه کمکی ممکن است به این برنامه بکند؟

دکتر رحمانی

اگر استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی در تهیه صورتهای مالی به‌کار گرفته شود، دانشنامه ایکس‌بی‌آرال نیز ممکن است کمک کند که شرکتهای ایرانی به‌آسانی بتوانند از ایکس‌بی‌آرال استفاده کنند و این دو پروژه به موازات هم پیش رود.

سازگار

رسم است که برای مشارکت در تجربه جهانی و توسعه استانداردهای ایکس‌بی‌آرال، کشورها اقدام به تشکیل حوزه ایکس‌بی‌آرال و عضویت در ایکس‌بی‌آرال بین‌المللی می‌کنند. آیا در ایران اقدامی برای تشکیل سازمانی که متولی استاندارد ایکس‌بی‌آرال باشد، صورت گرفته است؟

دکتر رحمانی

تا جایی که اطلاع دارم اقدامهایی انجام شده است، اما به دلیل تحریمها توفیقی حاصل نشده است.

سازگار

امیدوارم به کمک شما و صاحب‌نظران ایرانی، فناوری گزارشگری مالی الکترونیک توسعه پیدا کند و اقتصاد ایران از مزایای آن بهره‌مند شود. از مشارکت شما در این گفتگو سپاسگزاریم.

پانوشتها:

1- Chartist

کسی که برای پیش‌بینی نوسان قیمت سهام از نگاره‌های گوناگون استفاده می‌کند.

۲- کسانی که اعتقاد دارند قیمت سهام براساس متغیرهای بنیادی کلان بین‌المللی و ملی و نیز ویژگیهای بنیادی شرکتها که در صورتهای مالی منعکس است، تعیین می‌شود. در حسابداری، پروفیسور استفن پنمن تلاشهای زیادی برای الگوسازی تعیین ارزش شرکت بر مبنای اطلاعات صورتهای مالی کرده است. وی مرکز تعالی در حسابداری و تحلیل اوراق بهادار را در دانشگاه کلمبیا ایجاد کرده است و پژوهشهای آنها نشان می‌دهد که چگونه از صورتهای مالی می‌توان برای ارزشگذاری، اندازه‌گیری ریسک و استخراج دیگر شاخصهای تصمیم‌گیری استفاده کرد.

۳- اس‌ای‌بی (SAP) شرکت آلمانی پیشرو در حوزه فناوریهای اطلاعات و به‌ویژه برنامه‌ریزی منابع بنگاه (ERP) است.